

13. 2001 МФБ. Стандарти аудиту та етики. – К. : ТОВ «Паритет-інформ», 2003. – 712 с.

Одержано 15.01.13

УДК 330.322

Н.О. Паламарчук, студ. гр. ФК 09-1, І.Л. Загреба, доц., канд. екон. наук
Кіровоградський національний технічний університет

Інвестиційний ринок в Україні, тенденції розвитку

Стаття присвячена дослідженню стану та перспектив функціонування інвестиційного ринку України, розробці основних заходів щодо підвищення ефективності інвестиційної діяльності в державі.
інвестиційний ринок, прямі іноземні інвестиції, пріоритетні сфери для інвестування

Постановка проблеми та її актуальність. Розвитку економіки України значною мірою має сприяти ефективна інвестиційна діяльність усіх суб'єктів господарювання, оскільки за будь-яких умов вона створює матеріальну базу суспільства і сприяє покращенню добробуту населення.

Тому одним із пріоритетних завдань економічної політики нашої держави залишається стимулювання інвестиційної діяльності, яка тісно пов'язана з оцінкою стану та тенденцією розвитку інвестиційного ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Актуальним питанням суті та механізму функціонування інвестиційного ринку України, тенденціям його розвитку присвячено праці Л. Дідівської, І. Бланка, А. Бутнярова, О. Гаврилюка, О. Кириченка, П. Гайдуцького, Л. Збразької, В. Ланового. Незважаючи на велику кількість оригінальних і змістових праць з досліджуваної проблематики як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, слід визнати, що практично відсутні фундаментальні дослідження правових, соціальних і економічних умов функціонування інвестиційного ринку України [2, с. 86].

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний ринок представляє собою ринок, на якому об'єктами купівлі-продажу виступають різноманітні інвестиційні товари та інструменти, а також інвестиційні послуги, що забезпечують процес реального і фінансового інвестування.

Інвестиційний ринок є надзвичайно складною системою, в якій обертаються різноманітні товари та інструменти, що забезпечують інвестиційний попит усіх видів інвесторів. Цей ринок обслуговується спеціальними інвестиційними інституціями, розпоряджається досить розгалуженою і різноплановою інвестиційною інфраструктурою.

В економічній системі країни, що функціонує на ринкових принципах, інвестиційний ринок відіграє важливу роль, яка визначається наступними основними функціями:

- активною мобілізацією тимчасово вільного капіталу з різноманітних джерел;
- ефективним розподілом акумульованого вільного капіталу між численними кінцевими його споживачами;

- визначенням найбільш ефективних напрямів використання капіталу в інвестиційній сфері;
- формуванням ринкових цін на окремі інвестиційні товари, інструменти і послуги, що найбільш ефективно відображають співвідношення між їх пропозицією і попитом, яке склалося;
- здійснення кваліфікованого посередництва між продавцем і покупцем інвестиційних товарів та інструментів;
- формуванням умов для мінімізації інвестиційного і комерційного ризику;
- прискоренням обігу капіталу, яке сприяє активізації економічних процесів [4].

Досвід розвинених країн дозволяє стверджувати, що процес інвестування має включати в себе фази капіталовкладення, відтворення та реінвестування.

Можна сказати, що сучасні тенденції на Українському ринку повинні відповідати тенденціям світовому ринку інвестицій, що ґрунтуються на таких положеннях:

- заохочення окремих, важливих для економіки країни видів діяльності, включаючи експорт конкурентоспроможної продукції та імпорт нових технологій;
- галузеві пріоритети: залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у високотехнологічні галузі (інформаційні технології, аерокосмічна й атомна промисловість);
- галузі, що мають характер "вузьких місць" в економіці;
- галузі, що обумовлюють розвиток експорту;
- пріоритети стосовно компаній: нині країни ще не відмовляються від стимулювання інвестицій великих компаній (хоча в більш віддаленій перспективі це буде зроблено), проте, водночас, звертають увагу на залучення інвестицій дрібних і середніх іноземних компаній, що потребує удосконалення загальної законодавчої бази стимулювання ПІІ і надання гарантій стабільності умов інвестиційної діяльності на державному рівні;
- пріоритети регіонального розвитку: замість практики штучного створення сприятливих умов інвестиційної діяльності шляхом надання їм статусу вільних економічних зон розвинені країни використовують нову стратегію, спрямовану на використання ресурсного потенціалу своїх регіонів з урахуванням розвитку інфраструктури та адміністративних інститутів, необхідних для цільового залучення перспективних інвесторів;
- державні пріоритети: активізація процесу залучення ПІІ в економіку країни поєднується з диверсифікацією країн походження інвестицій як за рахунок економічно розвинених країн, так і країн з динамічно розвиненими ринками [3].

На сучасному етапі в науковій літературі приділяється значна увага питанням визначення пріоритетних напрямків інвестування, формування інвестиційної привабливості, оцінки ефективності реалізації інвестиційних проектів тощо.

Дуже важливим є те, в які ринки спрямовується найбільша частина капіталовкладень, оскільки саме так розставляються пріоритетні акценти щодо розвитку економіки країни, так визначається і реалізується економічна стратегія.

Більшість західних розвинених країн надала перевагу розвитку інфраструктурного сектора, головним чином фінансового, що пояснюється необхідністю реалізації через фінансовий ринок державних інтересів у внутрішній і зовнішній політиці, а також надзвичайно швидкими темпами обігу коштів, високою рентабельністю. Однак, відсутність процесів створення споживчої вартості і використання в господарському обороті тимчасово вільних коштів підприємств реального сектора економіки спричинило недофінансування та затримку обігу капіталу у виробничому секторі і, як наслідок, – кризові явища. Натомість економічне

піднесення таких країн як Китай, Гонконг, Японія пояснюється, з нашої точки зору, наявністю максимально можливої кількості товарних ринків в економічній системі, де створюється значна частка доданої вартості, що, в свою чергу, забезпечило належні умови для відтворення інвестованих у виробництво капіталів. Азійські країни в структурі свого експорту мають близько 90% промислових товарів, з яких до 30% – товари високотехнологічні. Для порівняння, в Україні в структурі експорту промислові товари займають близько 77%, в тому числі на 39% це товари з низькою доданою вартістю, тобто фактично – це сировинні ресурси і лише 4% – товари високотехнологічні [5].

У той же час високотехнологічність продукції, що експортується, не обов'язково є головною запорукою успіху, хоча це й бажаний фактор. Вирішальним, на нашу думку, є ефект від раціонального використання спеціалізації країни для досягнення конкурентних переваг на світових ринках.

Економіка України має значну ресурсну привабливість. Особливо варто відзначити земельні, лісові та водні ресурси, багаті надра та ґрунти. Більше 60% сільськогосподарських угідь - це високоякісні родючі чорноземи. У більшості регіонів України достатня кількість опадів, сонячної енергії, сприятлива температура, що дозволяє вести господарську діяльність з обмеженими затратами у будь-якій галузі економіки.

В Україні, де наявна більшість передумов для відродження і вдосконалення потужного агровиробничого комплексу, значна увага має приділятися розвитку аграрних ринків.

Розглянемо структуру джерел капіталовкладень у вітчизняну економіку за останні два десятиріччя. Більше, ніж 90% джерел для інвестування – це вітчизняні ресурси, з яких 60% – власні кошти підприємств та організацій, 20-30% – кошти бюджетів і фінансових інститутів, які самі по собі не створюють додану вартість.

Отже, в Україні майже повністю інвестиційний процес забезпечується ресурсно фінансовими потоками і доданою вартістю, створеними в реальному секторі економіки, а частка іноземних інвесторів ледь сягає 5-7%.

Інвестиційні ресурси в економічній системі повинні постійно відтворюватись, причому відтворення повинно бути не лише розширеним, а й супроводжуватися структурними змінами. Існуючий інвестиційний процес в Україні кількісно сприяє відтворенню народногосподарського комплексу, але не сприяє оновленню та вдосконаленню його структури.

В Україні у інвестиційному процесі дається взнаки недостатня забезпеченість фінансовими ресурсами. Реально задіяна ресурсна складова потенціалу є недостатньою для переходу до інтенсивного економічного зростання. Так, щорічний обсяг капітальних інвестицій в Україні становить близько 20-30 млрд. дол. США, при тому, що розрахункова потреба в капіталовкладеннях для комплексної структурної перебудови вітчизняної економіки становить близько 2000 млрд. дол. США.

Приріст обсягу інвестицій в основний капітал в Україні на 20% щороку (а в 2011 році в абсолютному значенні на 7,3 млрд. дол. США) ще не досягає обсягів 1990 року. Так, інвестиційна складова ВВП України в 1990 році становила 27,7 млрд. дол. США, а в 2011 році – 12,7 млрд. дол. США в порівняних цінах 1990 року. Це підтверджує наявність низької інвестиційної бази, втраченої в період саморегулювання економіки. Таким чином, в ході прогресуючого на перший погляд інвестиційного процесу відбувається компенсація втрачених позицій.

Крім того, ситуація з нестачею фінансових ресурсів для повноцінного інвестування економічного розвитку погіршується у зв'язку з прогресуючим в окремих регіонах України відтоком фінансового капіталу. Нерозвиненість інвестиційної

інфраструктури та комплексна нестабільність у країні призводять до постійного зростання непродуктивного відтоку за кордон фінансового капіталу, який за своїми обсягами в 2011 році склав близько 17% від річної потреби країни в інвестиціях.

Тривожним є той факт, що Україна втрачає інвестиційну привабливість. Індекс інвестиційної привабливості України, який розраховується Європейською бізнес асоціацією (ЄБА) на підставі опитування керівників низки компаній, за підсумками першого кварталу 2012 року знизився на 0,1 пункту - до 2,18 пункту за п'ятибальною шкалою. Таким чином, індекс інвестиційної привабливості України знижується вже третій квартал поспіль.

За інформацією ЄБА, сприйняття інвесторами ринку України продовжує залишатися негативним. Так, на запитання, чи спостерігали респонденти якісь позитивні зміни в інвестиційному кліматі упродовж останніх трьох місяців (опитування здійснювалось у другому кварталі 2012 року), 77% респондентів відповіли, що ніяких змін на краще не відбулося.

Інвестори відзначили ряд негативних тенденцій, які сьогодні спостерігаються в економіці України. Так, зокрема, 26% опитаних вважають, що політична ситуація в країні є тим чинником, який робить Україну непривабливою для інвесторів.

Респонденти також відзначили проблеми, що пов'язані з податковою системою і новим Податковим кодексом (25% опитаних), посиленням тиску з боку державних структур і зарегульованістю ринку (18%).

Серед інших чинників, які значно ослабляють довіру інвесторів до України, - корупція (15%), недосконале правове середовище (11%), непрозорість судової системи (5%), технічні бар'єри у процесі митного оформлення і відшкодування ПДВ - 13% і 7% опитаних відповідно. 5% респондентів зіткнулися з проблемами під час отримання банківських кредитів і позик.[5]

За словами президента ЄБА Томаша Фіали опитані представники компаній - членів асоціації не змогли дати позитивні оцінки бізнес-клімату в першому кварталі 2012 року, незважаючи на те, що на глобальному рівні в економіці спостерігається деяке поліпшення: "До всіх існуючих проблем інвестклімату України додалося погіршення в деяких макроекономічних аспектах - відносини з МВФ, гальмування євроінтеграції і газові відносини з Росією".

Висновки. Важливою умовою успішної ринкової трансформації економіки України є реалізація її інвестиційного потенціалу, який складається з ресурсного, інфраструктурного, фіскального, регуляторного та економічного факторів. Сучасні тенденції розвитку інвестиційного ринку України повинні відповідати світовому механізму роботи ринку інвестицій.

Існування ряду стратегічних проблем: невідповідність прямих іноземних інвестицій в Україну потребам модернізації економіки, розвитку наукомісткого виробництва; відсутність дієвих механізмів регулювання, які заохочують інвестування стратегічних напрямків економічної діяльності, в першу чергу, агропромислового комплексу, призводить до необхідності інтенсифікації процесів залучення прямих іноземних інвестицій в Україну в першу чергу, шляхом удосконалення системи інформаційного забезпечення.

Список літератури

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 N 960-XII (960-12) зі змінами та доповненнями
2. Комашенко Т. / Інвестиційний ринок України як об'єкт державного регулювання// Економіка та держава. – 2009, – №9. – с. 86-88.
3. Лакіш С. М. Організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: Дис. канд. наук: 08.00.03 / Лакіш Софія Миколаївна. – Львів, 2008. – 227 с.

4. Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченько О.Г. Інвестування: Навчальний посібник,- К.: Видавничий дім „Комп’ютерпрес”, 2001,- 364 с.
5. Інформація Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Програми розвитку фондового ринку на 2011- 2015 роки» [Електронний ресурс] Режим доступу : [http://www.ssmc.gov.ua/\(S\(5gxhcc55apmx0my4kswc2q45\)\)/ShowPage.aspx?PageID=742&AspxAutoDetectCookieSupport=1](http://www.ssmc.gov.ua/(S(5gxhcc55apmx0my4kswc2q45))/ShowPage.aspx?PageID=742&AspxAutoDetectCookieSupport=1).

Одержано 13.12.12

УДК 32.001

О.Г. Боднаров, доц., канд. філос. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Політичне вчення Ібн Халдуна

В статті аналізується класична мусульмансько-правова думка Арабського Сходу викладена в практиці Ібн Халдуна «Мукадіма» (вступ).
«халіфат», «державна політика», «монархія», «політичний режим», «форма держави»

Класична мусульмансько-правова політична думка приділяла певну увагу змісту і суті мусульманської держави і розглядала халіфат як певний політичний режим і форма правління, основні свої зусилля вона зосереджувала на аналізі державного апарату і співвідношення влади крізь призму правового положення халіфа. Халіфат як форма держави, по суті справи, зводився до виконавчої влади і особисто голові держави - центральній фігурі всіх мусульманських політичних концепцій. На основі порівняння форм виконавчої влади та правового положення голови мусульманської держави на різних етапах його розвитку з політичними режимами в умовах інших держав мусульманська політична думка до XIV в. змогла розробити класифікацію форм правління, яка перш за все пов'язана з ім'ям відомого вченого Ібн Халдуна (1332-1406).

Відмінною особливістю вчень Ібн Халдуна про державу і політику, викладеного ним у відомому трактаті «Мукаддіма» («Вступ»), є об'єднання філософського та юридичного підходів до держави на загальному тлі історико-соціологічного аналізу. Перш за все він ставив задачу виявити «природні закони» становлення, розвитку і падіння держави, яке розглядав у якості показника, форми, критерію та прояву «цивілізації». Інша характерна риса його теорії полягала в тому, що вчений вивчав не ідеальну, а реально існуючу мусульманську державу вже тоді, коли правителі у своїй політиці далеко відійшли від принципів мусульманського права. На цій основі він зміг простежити історичну еволюцію халіфату і розробити оригінальну класифікацію форм правління.

За вченням Ібн Халдуна, будь-яке суспільство в силу природи самої людини має потребу в «стримуючому початку», яке признане протистояти «природному» прагненню людей до агресії і взаємного винищування. Така примусова влада і відрізняє державу від простого «проводу» плем'ям і є показником рівня цивілізації, досягнутого тим чи іншим народом. Держава пригнічує членів суспільства, згуртовує племена в єдине ціле і здійснює примусову владу як по відношенню до своїх підданих, так і у зовнішній